

Projekt opinii Komitetu Regionów w sprawie Zielonej księgi: „Wobec zmian demograficznych: nowa solidarność między pokoleniami”

(2006/C 115/13)

KOMITET REGIONÓW,

uwzględniając komunikat Komisji Europejskiej: Zielona księga „Wobec zmian demograficznych: nowa solidarność między pokoleniami”, COM 94 końcowy,

uwzględniając decyzję Komisji Europejskiej z 16 marca 2005 r. o zasięgnięciu opinii Komitetu w tej sprawie zgodnie z art. 265 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską,

uwzględniając decyzję Przewodniczącego Komitetu z dnia 10 stycznia 2005 r. roku powierzającą sporządzenie tej opinii Komisji ds. Polityki Gospodarczej i Społecznej,

uwzględniając komunikat Komisji: „W stronę Europy dla każdego wieku: Promowanie dobrobytu i solidarności między pokoleniami”, COM(1999) 221 końcowy,

uwzględniając swoją opinię w sprawie raportu Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów, raportu sporządzonego na życzenie sztokholmskiej Rady Europejskiej „Zwiększanie udziału siły roboczej oraz promowanie aktywnego starzenia się” (COM (2002) 9 końcowy) (CdR 94/2002 fin) ⁽¹⁾,

uwzględniając komunikat Komisji: „Odpowiedź Europy na problem starzenia się ludności na świecie: Promowanie postępu gospodarczego i społecznego w starzejącym się społeczeństwie świata. Dokument Komisji Europejskiej na Drugie Światowe Zgromadzenie na temat Starzenia się Społeczeństw” COM(2002) 143 końcowy,

uwzględniając swoją opinię w sprawie komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie imigracji, integracji i zatrudnienia, COM(2003) 336 końcowy, CdR 223/2003 fin ⁽²⁾,

uwzględniając swoją opinię w sprawie komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie zwiększenia zatrudnienia starszych pracowników oraz wydłużenia wieku zakończenia aktywności zawodowej, COM (2004) 146 końcowy (CdR 151/2004 fin) ⁽³⁾,

uwzględniając swoją opinię w sprawie: Zielona księga w sprawie podejścia UE do zarządzania migracją ekonomiczną, COM(2004) 811 końcowy (CdR 82/2005),

uwzględniając projekt opinii CdR 152/2005 rev. 1 przyjęty w dniu 23 września 2005 r. przez Komisję ds. Polityki Gospodarczej i Społecznej (sprawozdawca: **Roman LÍNEK**, zastępca hetmana kraju pardubickiego (CS/EPP)),

przyjął na 62. sesji plenarnej w dniach 16 — 17 listopada 2005 r. (posiedzenie z dnia 17 listopada) następującą opinię:

1. Uwagi Komitetu Regionów

Komitet Regionów

w odniesieniu do niektórych głównych zagadnień omawianych w Zielonej księdze:

Wyzwania dla demografii europejskiej

1.1 **sądzi**, że polityka publiczna na szczeblu europejskim, narodowym, a także regionalnym i lokalnym musi uwzględniać współczesne zmiany demograficzne w Europie;

1.2 **jest zdania**, że dyskusja nad zmianami demograficznymi i zarządzaniem ich skutkami musi mieć miejsce na szczeblu europejskim, narodowym, regionalnym i lokalnym, że dyskusja ta wpisuje się w proces wdrażania strategii lizbońskiej i że musi ona przynieść odpowiedzi na pytania, jak:

— zwiększyć solidarność międzypokoleniową poprzez silniejszą integrację społeczną młodzieży, emerytów i osób starszych;

— wspierać jakość życia, wysoki poziom zdrowia dla wszystkich, jak też kształcenie ustawiczne (także po przejściu na emeryturę);

— dostosować systemy produkcji i ochrony socjalnej do wymagań starzejącego się społeczeństwa;

⁽¹⁾ Dz.U. C 287 z 22.11.2002, s. 1

⁽²⁾ Dz.U. C 109 z 30.4.2004, s. 46

⁽³⁾ Dz.U. C 43 z 18.2.2005, s. 7

- zapewnić, by starzenie się było uwzględniane we wszystkich dziedzinach działań politycznych;
- wspierać społeczne warunki funkcjonowania rodziny i samotnych rodziców.

Uważa, że konieczne jest wytworzenie pod wszystkimi względami bardziej przyjaznego klimatu społecznego dla rodzin, dla dzieci i ich rodziców lub opiekunów jak i dla osób będących na czymś utrzymaniu i ich rodzin, co umożliwi ludziom realizowanie własnych strategii życiowych w ramach wypełniania planów bycia partnerem i rodzicem, przy jednoczesnym poszanowaniu dla różnorodnych zainteresowań i potrzeb różnych typów rodzin i poszczególnych członków rodziny. Wymaga to przede wszystkim zapewnienia rodzinom bezpieczeństwa ekonomicznego i stworzenia perspektyw na przyszłość. W tym sensie polityka gospodarcza i polityka rynku pracy są warunkami *sine qua non* skutecznej polityki wobec rodzin;

1.3 **uważa**, że lepsza równowaga pomiędzy karierą zawodową a życiem rodzinnym może przyczynić się do poprawy sytuacji w odniesieniu do wychowywania dzieci oraz opieki i pielęgnacji osób będących na czymś utrzymaniu na przykład dzięki ofercie usług dla rodzin, a także nowym inicjatywom w zakresie urlopów wychowawczych dla obojga rodziców;

1.4 **mniema**, że osiągnięciu bardziej wyrównanego podziału obowiązków domowych i rodzinnych pomiędzy mężczyzną a kobietą sprzyja oferta usług ze strony państwa i sektora prywatnego, przy zachowaniu współuczestnictwa w tych obowiązkach obu partnerów zgodnie z ich możliwościami i zgodnie ze wzajemnym porozumieniem oraz przy poszanowaniu równości mężczyzn i kobiet;

1.5 **zaleca** wspieranie udziału kobiet w rynku pracy. Należy również rozwijać i promować skuteczne formy działań dla osiągnięcia tego celu, w tym środków korygujących, by nie dyskryminować rodziców samotnie wychowujących dzieci;

1.6 **sądzi**, że można poprawić rozwój usług społeczno-edukacyjnych dla dzieci w wieku 0-3 lat oraz opieki nad osobami starszymi i osobami będącymi na czymś utrzymaniu w sektorze państwowym i prywatnym poprzez stworzenie ram prawnych, o ile jeszcze nie istnieją, zachęcających sektor prywatny do podejmowania działań w tym zakresie, np. poprzez udogodnienia zarówno dla usługodawców jak i dla usługobiorców w tym sektorze;

1.7 **podkreśla**, że dostęp rodziców, w szczególności młodych, do rynku pracy, samorealizacji zawodowej i możliwości posiadania wymarzonej liczby dzieci, musi wychodzić przede wszystkim z ich własnej inicjatywy, przy spełnieniu warunku braku dyskryminacji rodzin z dziećmi;

1.8 **jest zdania**, że współczesne zmiany demograficzne w Europie wywierają presję na rynek pracy i system zabezpieczeń społecznych. Podkreśla pilną potrzebę wprowadzenia środków mających na celu poprawę sytuacji starszych pracowników na rynku pracy oraz odpowiednich inicjatyw politycznych, które nie tylko spowodują odwrócenie zmian, ale przyniosą także

nowe możliwości w zakresie lepszej jakości życia zawodowego, prawa do kształcenia ustawicznego, większej elastyczności przy wyborze programów emerytalnych, włączenia do rynku pracy osób będących w trudnej sytuacji społecznej lub dyskryminowanych w inny sposób, jak również, o ile to konieczne, stopniowego pojawiania się pozytywnej motywacji dla zwiększania liczby lat aktywnej pracy zawodowej. Mniema, że należałoby wszcząć szeroką dyskusję na temat prawa wszystkich ludzi do otrzymywania emerytury na akceptowalnym poziomie, włącznie z osobami wykonującymi nietypowe zawody czy osobami z grup wysokiego ryzyka;

1.9 **uważa**, że w związku ze zmniejszającą się liczbą osób czynnych zawodowo konieczne są analizy potrzeb rynku pracy oraz ściślejsza współpraca wszystkich grup społeczeństwa, w celu zapewnienia wzrostu liczby pracowników wykwalifikowanych. Poza odpowiedzialnością przedsiębiorstw za system kształcenia przygotowujący miejsca odpowiadające potrzebom, należy wspierać przede wszystkim: a) ukierunkowaną rekrutację pracowników; b) środki towarzyszące, takie jak na przykład bardziej praktyczne niż teoretyczne podejście do kształcenia; c) zwiększenie liczby studentów oraz d) środki umożliwiające absolwentom pozostanie w słabiej rozwiniętych regionach;

1.10 **podkreśla**, że informacja jest podstawowym instrumentem, dzięki któremu społeczność imigracyjna zapoznaje się nie tylko z dostępnymi zasobami, lecz także z osobliwościami społeczeństwa, w którym zdecydowała się żyć;

1.11 **zauważa**, że imigracja sama w sobie nie może rozwiązać wszystkich problemów wynikających z demograficznego starzenia się społeczeństwa ani zastąpić reform gospodarczych, czy potrzeby większej elastyczności rynku pracy, może jednak być uzupełniającym czynnikiem przy rozwiązywaniu problemów związanych z procesami demograficznymi zachodzącymi obecnie w Europie;

1.12 **uważa**, że imigrację trzeba traktować jako zasoby dla społeczeństw europejskich, lecz nie może ona stanowić jedynego rozwiązania problemu starzenia się populacji europejskiej. Polityka integracji imigrantów, a w szczególności ludzi młodych, i starszych, mająca zasadnicze znaczenie dla zapewnienia spójności społecznej na coraz bardziej wielokulturowym obszarze, którym jest Europa XXI wieku — powinny obejmować działania w zakresie gospodarczym, społecznym, kulturowym i socjalnym. Niewystarczająca integracja imigrantów może jednak, w perspektywie krótkoterminowej, nieść ze sobą ryzyko wzrostu wydatków socjalnych państwa. KR jest zdania, że walka z dyskryminacją (związaną zwłaszcza z przynależnością do mniejszości) powinna zostać zintensyfikowana oraz, że Państwa Członkowskie i samorzędy terytorialne powinny być zachęcane do wymiany informacji o najlepszych praktykach;

1.13 **sądzi**, że instrumenty Wspólnoty, zwłaszcza ramy prawne walki z dyskryminacją, fundusze strukturalne oraz strategia zatrudnienia mogą aktywnie wspierać integrację imigrantów do europejskiego systemu wartości;

1.14 **uważa**, że odpowiednia polityka migracyjna ze strony UE może znacząco pomóc państwom stawić czoła wyzwaniom imigracji i ułatwić integrację imigrantów przebywających legalnie na terenie Unii, doprowadzając jednocześnie do istotnego postępu w walce z nielegalną imigracją oraz spełnienia potrzeb pracowników z państw trzecich przebywających na rynku pracy w krajach UE.

Nowa solidarność między pokoleniami

1.15 **podkreśla** konieczność wszechstronnego wychowania i edukacji dzieci pozwalającej na rozwój ich osobowości zorientowanej na treści społeczno-kulturalne oraz system wartości, i dającej zdolność do prowadzenia pełnowartościowego życia i reagowania na różne sytuacje zgodnie z własnymi opiniami. Stabilne środowisko rodzinne umożliwi zdrowy rozwój dzieci pod względem fizycznym i psychicznym, a tym samym funkcjonowanie systemu ekonomicznego and socjalnego społeczeństwa;

1.16 **podkreśla** potrzebę postrzegania nieletnich jako aktywnych, uczestniczących i kreatywnych podmiotów, zdolnych zmieniać otoczenie osobiste i społeczne wokół siebie i uczestniczyć w poszukiwaniu i zaspokajaniu swoich potrzeb oraz potrzeb innych osób oraz zwraca uwagę, że istota praw nieletnich nie może zostać naruszona z powodu braku podstawowych zasobów socjalnych;

1.17 **jest zdania**, że należy docenić rolę, jaką w dziedzinie edukacji odgrywają w wielu Państwach Członkowskich samorządy terytorialne. **Podkreśla**, że zmiany w zakresie kształcenia początkowego są wynikiem nowego pojmowania kształcenia ustawicznego, którego podstawowym postulatem jest zapewnienie równych szans w zakresie kształcenia oraz umożliwienie pełnej integracji ze społeczeństwem. Konieczne jest powiązanie kształcenia dorosłych z kształceniem początkowym przy poszanowaniu dla różnorodności potrzeb edukacyjnych poszczególnych grup;

1.18 **uważa**, że system edukacji może zapewnić właściwe warunki dla pomyślnego przechodzenia młodych ludzi ze szkoły do życia zawodowego poprzez powiązanie szkolenia początkowego z zatrudnieniem i dalszymi studiami, połączenie kształcenia i praktyki w przedsiębiorstwach oraz poprzez funkcjonowanie dobrze zorganizowanego systemu informacji i doradztwa zwłaszcza na poziomie regionalnym i lokalnym;

1.19 **uważa**, że do uwzględnienia specyficznych potrzeb wszystkich grup wiekowych prowadzącego do modernizacji organizacji pracy mogą przyczynić się możliwości dokonania tak przez kobiety jak i mężczyzn szybkiej zmiany między pracą na pełen etat a pracą w niepełnym wymiarze godzin, elastyczny czas pracy czy nowe formy zatrudnienia, jak np. praca na odległość;

1.20 **jest przekonany**, że cel ustalony przez Radę Europejską w Sztokholmie 23-24 marca 2001 r., by do roku 2010 podnieść do 50 % udział w rynku pracy osób z grupy wiekowej

od 55 do 64 lat bez względu na płeć, może zostać osiągnięty jedynie pod warunkiem, że średni wiek pracowników ulegnie podwyższeniu przy równoczesnym polepszeniu organizacji pracy, zwłaszcza w zakresie kształcenia ustawicznego;

1.21 **jest zdania**, że należy w większym stopniu włączyć osoby starsze w projekty i środki związane z zaangażowaniem obywatelskim. Może to przybrać formę opieki nad dziećmi i młodzieżą, nad seniorami, pracy w dziedzinie kultury, a także pielęgnacji osób sędziwych i opieki nad nimi. Pielęgnacja i sąsiedzka opieka świadczona wzajemnie przez seniorów stanowi sposób zapobiegania osamotnieniu, wzmacnia ich zdrowie oraz zachowuje integrację społeczną starszych obywateli;

1.22 **jest zdania**, że udział osób starszych w życiu gospodarczym i społecznym można urzeczywistnić dzięki stworzeniu w miejscu pracy warunków pozwalających osobom starszym na wykonywanie pracy odpowiadającej ich możliwościom. Nie jest powszechną regułą, że starsi obywatele są mniej produktywni w pracy zawodowej niż pozostała część społeczeństwa. W zakresie życia społecznego konieczne jest zachęcanie osób starszych do wspierania swoich dzieci poprzez przekazywanie im wiedzy i doświadczenia;

1.23 **mniema**, że przemieszczanie się emerytów pomiędzy Państwami Członkowskimi wymaga stworzenia instrumentu prawnego, który pozwoli rozwiązać zagadnienia ochrony socjalnej i ochrony zdrowia w ramach migracji wewnątrz UE;

1.24 **jest zdania**, że należy dokonywać rozróżnienia pomiędzy świadczeniami emerytalnymi i zasiłkami pozwalającymi osobom niepełnosprawnym na samodzielną egzystencję;

1.25 Nierówność kobiet i mężczyzn w zakresie zagadnień emerytalnych wynika z ogromnych różnic pomiędzy wynagrodzeniami za pracę dla mężczyzn i kobiet, segregacji zawodowej i braku możliwości kształcenia dla kobiet; niedostatków polityki, która umożliwiałaby pogodzenie życia zawodowego i osobistego, niedostatków służb socjalnych występujących w większości państw Unii Europejskiej. Prawdziwa polityka równości szans połączona z propagowaniem urlopów wychowawczych dla mężczyzn opiekujących się dziećmi czy też urlopów dla nich na opiekę nad osobą starszą, mogłyby przyczynić się do polepszenia sytuacji emerytalnej kobiet. Władze publiczne powinny podjąć walkę z ubóstwem starszych kobiet;

1.26 **sądzi**, że wsparcie dla osób starszych powinno opierać się na zasadzie tradycyjnego i nowoczesnego kształcenia przez całe życie (np. w formie tzw. e-learning). W ramach wprowadzanych nowych form aktywności zawodowej należy wspierać pracę na odległość, wykorzystywanie internetu i innych nowoczesnych technologii. Osoby starsze powinny w większym stopniu uczestniczyć w życiu publicznym oraz należy wspierać ich pozostawanie na rynku pracy, co może oznaczać dla społeczeństwa uzyskanie znakomitych zasobów ludzkich i gospodarczych.

2. Zalecenia Komitetu Regionów

Komitet Regionów

2.1 **zgadza się**, że polityka zatrudnienia i polityka społeczna UE powinny systematycznie uwzględniać „podejście zgodne z cyklem życia” w celu wsparcia reformy i realizacji strategii lizbońskiej;

2.2 **zaleca**, aby władze lokalne i regionalne, w ramach przynależnych im kompetencji, tworzyły zintegrowane polityki skierowane na rozwój osób nieletnich, dzięki zapewnieniu im odpowiednich środków, zwłaszcza w odniesieniu do praw wyszczególnionych w prawodawstwie każdego z Państw Członkowskich i w Karcie Praw Podstawowych, w ustępie dotyczącym praw nieletnich;

2.3 **jest przekonany**, że UE powinna podnieść poziom świadomości podmiotów politycznych i prywatnych w zakresie skutków cyklu życia poprzez wprowadzenie oceny wpływu inicjatyw politycznych dotyczących jakości pracy, równowagi pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym, czasu pracy, kształcenia ustawicznego, opieki nad dziećmi i innymi osobami niesamodzielnymi, jakości życia, równości szans, integracji społecznej oraz modernizacji przepisów dotyczących zabezpieczenia społecznego;

2.4 **podkreśla**, że UE powinna, w nawiązaniu do Zielonej księgi w sprawie zmian demograficznych, wszcząć dalsze dyskusje nad wagą polityk uwzględniających cykl życia na różnych arenach politycznych: Rady Ministrów, dialogu społecznego i obywatelskiego, właściwych agencji UE itd;

2.5 **jest przekonany**, że UE powinna sponsorować dalsze badania mające na celu poszerzenie wiedzy na temat przebiegu życia zawodowego i jego wpływu w ciągu cyklu życia na dochody, zatrudnienie, zabezpieczenie społeczne i równowagę pomiędzy życiem zawodowym a życiem prywatnym;

2.6 **wzywa** zarówno UE, jak i Państwa Członkowskie do promowania korzystniejszego klimatu społecznego i stworzenia lepszych warunków dla rodzin — czyli dzieci i ich rodziców lub opiekunów;

2.7 **podkreśla**, że promowanie rodziny jest kluczowym czynnikiem przy odwracaniu trendu zmian demograficznych w Unii Europejskiej, które zagrażają przyszłej żywotności gospodarki i spokojowi społecznemu. Skuteczna polityka rodzinna musi być realizowana w oparciu o zasadę pomocniczości oraz przy udziale szerokiego spektrum podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, zarówno na szczeblu regionalnym jak i lokalnym.

Bruksela, 17 listopada 2005 r.

Przewodniczący
Komitetu Regionów
Peter STRAUB
